

Висновки. Перехідний вік, який обіймає підлітковий та юнацький вік, є важливим життєвим етапом становлення автономної дорослої особистості. Водночас, більшість підлітків та юнаків відмічають суперечливість переживань: з одного боку, радості від нових можливостей, соціальної та поведінкової незалежності, з іншого, складних трансформацій прив'язаності з батьками, які передбачають як сепарацію, так і переосмислення близькості з ними.

Перспективи подальших досліджень. полягають у встановленні зв'язків між стилями виховання батьків та рівнем залежності-сепарації першокурсників.

Список використаної літератури:

1. Тайсон, Ф., Тайсон, Р. Л. (1998). *Психоаналитические теории развития*. Екатеринбург: Деловая книга, 528 с.
2. Широка, А. О. (2011). *Психологічні особливості сепарації в дочірньо-материнських стосунках*. (Дис. канд. психол. наук). Державний вищий навчальний заклад "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ.
3. Яцюк, М. В. (2009). *Соціально-психологічні умови розвитку автономності особистості в юнацькому віці*. (Дисерт. канд. психол. наук) Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ КОНФЛІКТІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

УДК 159.923.5

*Мартинюк Олена Володимирівна,
магістр психології*

Постановка проблеми. Підлітковий вік – це один з найважливіших етапів життя людини. В ньому багато джерел і починань всього подальшого становлення особистості. Цей вік характеризується емоційною нестабільністю та імпульсивністю поведінки. Підлітки часто спочатку роблять, а вже потім думають про зроблене, хоч і усвідомлюють при цьому, що слід було вчинити навпаки.

Бурхливо розвивається емоційна сфера. Раптово можуть змінюватись емоційні стани підлітка, з різними переходами від надмірної рухливості до спокою, від піднесення до байдужості. Підвищена емоційність підлітків зумовлена статевим дозріванням та нерівноваженістю процесів збудження і гальмування, з явною перевагою перших.

Переживання набувають дедалі більшої стійкості. Почуття стають тривалішими і стійкішими, що зумовлює посилення їх впливу на всі сторони життя підлітків (Заброцький, М. М., 2002).

Психологічні конфлікти відіграють істотну роль у формуванні нових рис характеру і в перебудові особистості, а їх вирішення являє собою гостру форму розвитку - відбувається зміна структури особистості підлітка та формування нових відносин.

Аналіз досліджень. На сучасному етапі розвитку суспільних наук загалом і психології зокрема у нашій країні існує суперечність. З одного боку, усвідомлювана необхідність наукового осмислення та практичної роботи з конфліктами. З іншого боку - ми виявилися не готовими до такої роботи. І ця суперечність стосується насамперед психологів. Адже проблема конфліктів є фундаментальною для психологічної науки.

По кількості публікацій психологія займає визначне положення, що лідирує, серед галузей конфліктології. Більше чверті публікацій з проблеми конфлікту підготовлена психологами (А. Анцупов, А. Бандурка, Р. Блейк, Ф. Бородкін, К. Боулдинг, С. Бочарова, Л. Виготський, М. Дойч, К. Дубовська, Г. Зиммель, Н. Коряк, К. Левин, У. Мак-Дуглас, М. Могилевський, В. Моргун, Д. Мутон, Л. Петровська, Д. Прюїтт, Д. Рубін, Г. Спенсер, А. Тимченко, Р. Фішер, З. Фрейд, В. Шапар, У. Юрі). При змістовному аналізі психологічної літератури автори виходили з логіки понятійної схеми опису конфлікту.

Мета статті полягає в критичному аналізі проблем та причин виникнення конфліктів у підлітковому віці.

Виклад основного матеріалу. Підлітковий вік – це один з найважливіших етапів життя людини. В ньому багато джерел і починань всього

подальшого становлення особистості. Психічний розвиток підлітків характеризується тим, що фактично весь цей період супроводжується кризою, яку умовно називають «криза 13 років». Її передумовою є руйнування старої структури особистості, внутрішнього світу, системи переживань дитини, що були сформовані до цього віку.

Основними причинами кризи є наступні:

1) дорослі не змінюють своєї поведінки у відповідь на появу в підлітків прагнень до нових форм взаємин із батьками та вчителями;

2) у поведінці з'являється пряме відображення статевого дозрівання.

Суть кризи полягає у глибокій якісній зміні всього процесу психічного розвитку дитини, її внутрішнього світу (а не в яскравих зовнішніх проявах поведінки).

До симптомів кризи належать:

1. Зниження продуктивності навчальної діяльності (а також спроможності нею займатися) навіть у тих сферах, де підліток обдарований (часто це зумовлюється переходом від конкретного до логічного мислення).

2. Негативізм. Підліток ніби відштовхується від оточуючих. Схильний до сварок, порушень дисципліни, у нього часто виникає внутрішнє занепокоєння, невдоволення, прагнення самотності та самоізоляції (Видра, О.Г., 2011).

Бурхливий розвиток та криза підліткового віку зумовлюють появу психологічних новоутворень, центральним з яких є самосвідомість. Іншим новоутворенням є відчуття дорослості. Це проявляється в приналежності до світу дорослих - постійному намаганні зайняти місце дорослого в системі реальних стосунків між людьми. Звичайно, дорослість підлітків є суб'єктивною, проявляється вона в емансипації від батьків, новому ставленні до навчання, у романтичних стосунках з однолітками іншої статі, у зовнішньому вигляді й манері одягатися.

Важливим є те, що даний період дозволяє молодій людині вийти на нову соціальну позицію, в якій формується її свідоме ставлення до себе як до члена

суспільства. На думку О. Козакової, така переорієнтація «може відбуватися повільно і поступово або стрибкоподібно і бурхливо, вона по-різному виражена в різних сферах діяльності, в яких статус дорослих і однолітків неоднаковий, але проходить вона обов'язково» (Накопичена, О. В., 2003).

Причинами виникнення конфліктів серед підлітків є внутрішні (прагнення до переваги, прояв агресивності, прояв егоїзму, конфліктогенність особистості) та зовнішні (організація навчально-виховного процесу, міжособистісні взаємини в системі «підлітки-підлітки») (Колесов, Д. В., 2001).

Психологічні конфлікти відіграють істотну роль у формуванні нових рис характеру і в перебудові особистості, а їх вирішення являє собою гостру форму розвитку - відбувається зміна структури особистості підлітка та формування нових відносин. Конфлікт переводить його учасників на якісно новий рівень взаємодії, який супроводжується ціннісною переорієнтацією, усвідомленням та формуванням особистих і групових інтересів, зміною комунікативної структури, руйнуванням старих і створенням нових схем легітимізації (Заброцький, М. М., 2002).

У роботах деяких психологів, зокрема психіатрів, можна знайти поняття «підлітковий комплекс» і «пубертатна криза». Перше охоплює психологічні особливості підлітка в їх яскравому прояві, а друге – зміни в поведінці, зумовлені ними. Суть підліткового комплексу складається у важливих для віку особливостях, поведінкових моделях і специфічних поведінкових реакціях на вплив навколишнього середовища (Журавльов, В.І., 1995).

Слід сказати, що часто підлітковий період проявляється у критичних формах, до яких відносять конфлікт.

Він виникає у сфері міжособистісної взаємодії як з однолітками, так і з дорослими. Конфлікти з однолітками можуть бути наслідком неприйняття думки підлітка референтною групою. Конфлікти ж з дорослими виникають на ґрунті небажання останніх визнати нові права та вимоги дитини. Підліток починає усвідомлювати себе як дорослу людину, і як наслідок, він вимагає від

інших зміни старого типу ставлення на новий. Дорослі, у свою чергу, продовжують сприймати підлітка як дитину, обмежуючи

його самотійність, свободу, відмовляючись визнавати рівність дитини. Саме це стає причиною виникнення протиріч та конфліктів у системі стосунків «дитина – дорослий».

Оскільки конфлікт є рушійною силою розвитку особистості протягом підліткового періоду, виділяють три фактори конфліктної поведінки на даному віковому етапі: об'єктивний фактор ситуації, соціально-перцептивний фактор та особистісний або психологічний фактор.

Результати, отримані в ході експерименту Яновської Т.А., говорять про наявність середнього показника конфліктності підлітків, високого показника шкільної та міжособистісної тривожності, високого рівня ворожості та нормального ступеня прояву показника агресивності.

При розмежуванні показників для дівчат та хлопців було виявлено певні відмінності. Дівчатам більш притаманні високі показники конфліктності, при цьому спостерігається високий показник міжособистісної тривожності. Хлопці ж менш конфліктні, хоча теж мають високі показники шкільної тривожності. Ворожість притаманна більшості досліджуваних, як і нормальний рівень прояву агресивності (Видра, О.Г., 2011).

Висновки. Отже, незважаючи на те, що підлітковий вік у психології вивчався досить докладно, сучасні підлітки відрізняються від однолітків попередніх поколінь рядом соціально-психологічних особливостей. Серед яких дослідниками відзначається підвищена конфліктність підлітків в умовах школи в цілому і в педагогічному процесі зокрема, в міжособистісному спілкуванні з однолітками, з дорослими, і, перш за все, з батьками. Також слід зазначити, що сучасні підлітки частіше стали демонструвати девіантну поведінку. Тому, проаналізувавши та визначивши головні причини конфліктів, нашим завданням для подальших досліджень є розробка дієвої методики, яка б допомогла підліткам навчитися конструктивно завершувати всі конфліктні ситуації та конфлікти.

Список використаної літератури:

1. Видра, О.Г. (2011). Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури,. 112 с.
2. Журавльов, В. І. (1995). Основы педагогической конфликтологии. Москва: РПА,. – 183 с.
3. Заброцький, М. М. (2002). Вікова психологія: Навч. посібник. Київ: МАУП. 92 с.
4. Колесов, Д. В. (2001). Психологія підлітка. *Завуч. №22*. С. 6-9.
5. Накопичена, О. В. (2003). Конфліктність як чинник міжособистісних стосунків. *Вісник Київського Національного Університету ім. Т. Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. №15-16*.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ УДК 159.922.7-053.6

*Марусич Вікторія Володимирівна,
студентка спеціальності 053 «Психологія»
другого (магістерського) рівня
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Сучасний соціум, характеризується інформаційно-комунікаційним прогресом та збільшенням почуття страху та розчарування особистості на тлі нестабільної соціально-економічної ситуації. Це негативно позначається на психологічному здоров'ї людей. Саме тому загальноосвітні навчальні заклади покликані сформувати культуру збереження здоров'я всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, адже зміцнення здоров'я є найвищою соціальною цінністю, яка набуває все більше пріоритетного значення.

Здоров'я, за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороб або фізичних вад.